

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Nummotheca Principum Austriae

ex gazis Aulae Caesareae potissimum instructa, & aliunde aucta, quae a prima aetate, qua in Austria cusa fuit moneta Sub Babenbergicae Stirpis Marchionibus, Ad Usque Habsburgicae Gentis Principes, Lineae Hispano-Austriacae, Huiusque Masculum Ultimum Carolum II. Regem Hispan.

Complectitur tabulas aeri incisas num. XLI

Herrgott, Marquart

Friburgi Brisgoviae, 1753

[Text]

[urn:nbn:de:bsz:31-241482](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-241482)

Tab. XVIII.

ALBERTVS. WENCESLAVS. ARCHIDV. ces. AVSTRIÆ. Effigies duorum iuniorum fratrum, eodem modo, ut in anteriori parte reliqui fratres, exhibitæ: repetitis artificis siglis.

Ordinur MAXIMILIANI Archiducis nummos ab eleganti hoc nummo iconico, qui quaternionem fratrum, filiorum MAXIMILIANI II. Imp. in flore iuventutis affabre sistit.

Priorem huius numismatis partem nos quoque in scriniis nostris ex plumbo asservamus, postica vero in gazis aulae Vindobonensis reperitur: at D. Van LOON, loco mox citando, utramque simul exhibet.

Videtur autem numisma isthoc iconicum, valedictionis monumentum; quando nimirum priores duo Archiduces per Belgium anno 1570. cum ANNA sore sua, futura PHILIPPI II. Regis coniuge, in Hispaniam, ut ibidem educarentur, profecti sunt: cum interim reliqui duo, ut eandem disciplinam in aula Cæsarea reciperent, destinati erant. *V. L. tom. 1. p. 130. T. H. itemque aduersa in M. S. B. pl. aversa in M. Imp. ar. pond. 2. dr.*

II.

MAXIMILIANUS DEI GRATIA ARCHIDUX AVSTRIÆ. Proto-
me Archiducis armata, cum paludamento & crispato collari, capite aperto, ad lævam respiciente.

Adversa duabus avertis iuncta fuit. Prior leonem exerta lingua exhibet in posteriores pe-
TOM. II. P. II.

des erectum, & ad pugnam paratum, addito lemmate: **FOR-
TIBVS. RESISTIT.** MAXIMILIANUS III. ARCHIDUX

In altera PALLAS armata, cum galea cristata in capite, dextra ægidem, humi positam tenet, insimul aprum: sinistra hastæ ferratæ adnixa, insimul leonem victos ducit. Additur lemma: **FRANGIT. ET ATTOLLIT.**

LUCKIUS hos nummos ad annum 1596. aut 97. refert, quibus MAXIMILIANUS exercitus Christiani Imperator constitutus, Turcis sese leonino obiecit animo.

Sed uti ex nummis ipsis incertum est, quo tempore cusi fuerint: ita ex sequenti nummo, cuius archetypon in gazis aulae Vindobonensis reperitur, certissimum fit, MAXIMILIANUM eiusmodi symbolis usum fuisse, antequam in expeditionem aliquam iret. Id ergo unum ex iisdem deduci posse videtur: quod Archidux adhuc Princeps iuventutis tale symbolum assumpserit, quo sibi animum ad artes bellicas proclivem ostenderet. Enim vero in priori leo ad certamen incensus, fortitudinis utique bellicæ symbolum, exhibetur, & in altera PALLAS, belli Dea, depingitur; ubi insimul aper ferocitatem hostium, atque repetitum leonis simulacrum denuo fortitudinem, qua quidem hostium ferocitas frangi & enervari solet, denotat.

Concordat adiectum lemma, quod, laudato LUCKIO teste, ex PROPERTIO desumptum, initium est versus, qui totus ad rem militarem pertinet:

S

FRAN-

MAXIMILIANUS
II. ARCHIDUX.
FRANGIT ET ATTOLLIT vires in
milite caussa:
Qua nisi iusta subest, excutit
arma pudor.

LUCK. p. 360.

III.

Idem numisma, sed in cuius aduersa effigies dextrorsum spectat: adiecta quoque in extremo margine nota chronologica 1583. quo Archidux quintum & vicessimum ætatis annum agebat, & forte iam expleverat, id quod ratione barbæ monendum. In postica denique figuræ alio situ exhibitæ, præcedentis typum ab iconographo LUCKII inuerso situ representatum fuisse arguunt. *M. Imp. ar. pond. I. dr.*

IV.

MAXIMILIANVS D. ei G. ratia
ARCH: idux AV: stria D: ux B: ur-
gundia MA. gisterii PRVS. fici AD-
MI. nistrator. Effigies Archiducis armata cum pallio, pectore tenuis, crispato focali, & torque, a quo insigne *Ordinis Teutonici* dependet, ornata: capite inoperto, dextrorsum verso.

In postica duo genii alati & nimbis ornati, ad littus maris globis terrestribus insistentes, scutum oblongum, ovatæ formæ sustinent, eidemque coronam radiatam una imponunt. Præterea, qui a dextris est, laureolam quoque monstrat.

Scutum medium transit & secatur, atque in duas æquales dividit partes fascia *Austriaca*. Superior denuo quadripartita: primo quadrante tæniæ *Hungaricas*, secundo leonem *Bohe-*

(*) Illustr. KHEVENHILLER, ad dd. a. a

micum representat. Tertia area a summo bipartita *Legionis* & *Castilia* tesseras præbet: quarta eodem modo divisa, *Burgundia* & *Tyrolis*. Infra fasciam duo quadrantes, similiter quadripartiti; sed in inferiori arcularum ordine tertia tantum internosci potest, quæ *Alsatia* symbolum continet, reliquæ exesæ sunt & obliteratæ. Superior ordo complectitur insignia *Habsburgi*, *Goritia*, *Wirtembergæ* & *Carinthie*. In recessu non solum urbium schemata, sed & ex utroque latere cernitur FORTUNA dea, lembo seu rate in mari navigans: addito in segmento anno æræ Christianæ 1604. & in ambitu lemmate: FORTVNA IN MAR. i ET: TERRA.

Epigraphe nummi ita comparata est, ut primo intuitu ad expeditiones bellicas, terra marique susceptas, spectare videatur. Sed cum is bello maritimo nunquam interfuerit, ad itinera potius pertinet, per terras, per mare, suscepta. Nam anno seculari 1600. ut matrem Imperatricem inviseret, in Hispaniam, & anno 1603. in Belgium ad fratrem ALBERTUM profectus est (a), anno 1604. bonis avibus reversus, atque ideo hunc ei nummum oblatum fuisse tenendum est. *M. Imp. ar. pond. semunc. S sicilic. fus.*

V.

MATHIAS: Dei G: ratia RO:
manorum IM: perator s: emper
A: ugustus GE: rmania HV: ngaria
BO: hemie REX. Protome Cæsaris armata, cum paludamento & torque aurei velleris, capite

Tab.
XVIII.

a

Tab. XVIII.

pite laureato, & ad lævam converso.

MAXIMIL: *ianus* D: *ei* G. *ra-*
tia ARC: *hidux* AVS. *trie* Æ. *tatis*
S. *ua* LIII: ANNO. MDCXII. Pro-
tome Archiducis eodem modo,
quo MATHIÆ, exhibita, omif-
fa tamen corona laurea, & lo-
co aurei velleris tesseram gerit
Ordinis Teutonici.

Cum MATHIAS anno in nummo consignato 1612. di-
gnitatem & coronam *Imperia-*
lem obtinuerit, videri possit,
præsens numisma sub id ipsum
tempus prodiisse. Sed hoc ut
ne credamus, adscriptus in al-
tera parte ætatis annus, quem
tum Archidux agebat, facit.
Natus est enim anno 1558.
die XII. Octobris, quanquam
a Illustr. KHEVENHILLERUS (a),
a cuius auctoritate D. LOCHNE-
RUS haud discedendum putat
b (b), cum pluribus aliis diem III.
eiusdem mensis assignet. Plus
enim MENLIO apud STEYRERUM
tribuendum est, ac præsertim
folio cuidam membranaceo, Ar-
chiduci nostro, ut tam ex scri-
pturæ forma, quam contextu
discimus, coævo. Id enim ver-
nacula scriptum non solum dies,
annos & loca, sed ipsas etiam
horas & signa cœlestia, in qui-
bus FERDINANDI I. & MAXI-
MILIANI II. liberi nati sunt, ac-
curate describit, atque dies eti-
am emortuales, & loca sepul-
turæ adiicit, eorum, qui tum
temporis iam obierant. De
MAXIMILIANO igitur nostro ibi-
dem legimus, quod natus sit
Neapoli Austriæ mensis Octo-
TOM. II. P. II.

(a) In vita eius Conterfet tom. 1. p. 95.
(b) Collect. numm. an. 1742. p. 132.

bris die XII. S. MAXIMILIANO MAXIMI-
LIANUS LIANUS
sacro, inter horam 10. & 11. III. AR-
nocturnam, in signo Scorpio-CHIDUX.
nis.

Hæc dum velut in transitu
monemus, consentaneum est,
ut nummus ante dictum diem
cufus haud sit; atque adeo ad
autumnus eiusdem anni referri
debeat. Convenerunt nimirum
statim post reditum a coronatio-
ne ambo fratres *Prage*; cum
ut defuncto fratri iusta solemn-
pompa perfolverent, tum ut
bona, a defuncto sibi relicta,
herciscerent (c). Mansit au-
tem Archidux ad finem circiter
Octobris, in quod proinde tem-
pus nummi huius epocha inci-
dit. *M. Imp. ar. pond. sem-*
unc.

VI.

Adversa eadem prorsus est,
quæ in præcedenti averfam con-
stituebat.

In postica castra stativa mu-
nita conspiciuntur. Ad ea du-
plex aditus est, atque priori
MARTIS simulacrum, seu figu-
ra militaris insistit, dextra ha-
stæ innixa, sinistra umbonem
demittens. Additur lemma,
seu tessera militaris: MILITE-
MVS.

Non est dubium, quin hic
quoque nummus ad idem tem-
pus referendus sit. Adludit au-
tem ad expeditiones, in quas
MAXIMILIANUS olim in Hunga-
ria contra Turcas annis 1594-
1595. & 1597. ivit; quo in
munere hostes nonnunquam cæ-
cidit, iisque aliquot loca munita
eripuit; ut ex laudato Illustr.

S 2

KHE-

(c) KHEVENHILLER, Annal. Ferd. tom. VII.
p. 480. seq.

MAXIMILIANUS III. ARCHIDUX. pond. sesqui-sicilic.

VII.

Nummus hic haud multum differt a præcedenti nisi modulo & forma orbiculata. Desunt quoque anni ætatis Principis: nec etiam porta castrorum aperta est, ut in priori. Quæ singula tamen non obsunt, quin eiusdem sit argumenti; nisi forte ex faciei habitu, ex quo ætatis sic fatis adhuc florentis esse videtur, sub id ipsum tempus cufum dixeris, quo sub Cæsaris & fratris RUDOLPHI auspiciis summum in Pannonia imperium tenuit. Neque enim audiendus est LUCKIUS, quando eundem ad annum 1587. quo Archidux contra Sueciæ Regem, Poloniæ regni adipiscendi ergo, bella movit, reponit. Nam si hoc, haud dubie in adversa *electi Poloniæ Regis* titulum legeremus. LUCK. p. 302. *M. Imp. av. 3. duc.*

UNCIALES.

VIII.

† MAX: *imilianus* D ei G: *ratia* ARCH: *idux* AVST: *ria* DVX BVR: *gundia* MAG: *nus* PRVSS: *ie* ADMI *nistrator*. Archidux integra figura cataphractus, in pedes erectus sistitur, adverso corpore, stans in pavimento tessellato; dextra gladium bellatorem cuspide inversa tenet, sinistra ad latus composita. In capite pileum Archiducalem gestat, atque collari crispato, pro more seculi, ornatus, pallio insuper Ordinis Teutonici, cui

supra humerum sinistrum crux impressa, indutus; maioris formæ cruce, eiusdem Ordinis insigni, thoraci signata. Ad latera in umbone hinc leo, exerta lingua, cernitur, scutum *Austriæ* sustinens: inde ad lævam galea coronata, & pavoninis pennis cristata.

In averfa sistitur eques cataphractus, galea coronata & cristata ornatus, vexillum dextra tenens, equo insidet armato & phalerato, ac in dorsuali parmulis conspicuo, sinistrorsum currente. Margo nummi xv. parmulis cingitur. Maxima harum sub ipso equite, interposita tantummodo æra Christiana 1603. crucem completitur, Ordinis *Teutonici* symbolum. Quæ inter hanc & vexillum equitis a fronte extant VII. minora scutula, tesseras *Bohemiæ, Castellæ, Austriæ veteris, Carinthiæ, Carniolæ, Habsburgi & Alsatia* continent: reliquæ VII. a tergo equitis descendentes parmulæ insignia continent *Goritiæ, Tyrolis, Styriæ, Burgundiæ, Austriæ recentioris, Legionis & Hungariæ*. Nec ipse ornatus vexilli & phaleræ equi eiusmodi symbolis scutariis, quasi opere phrygio elaboratis, destituuntur; recurrunt namque tæniæ *Hungariæ*, leo *Bohemicus & Habsburgicus*, aquila *Tyrolensis*, cetera. Postremo eques ille cataphractus pugione, ab aliis necdum observato, præcinctus est, qui ut oculis intuentium appareat, dextro latere alligatus est.

Utramque huius uncialis faciem ab antiquissimo nummorum

Tab. XVIII.

Tab. XVIII.

- rum Auftriacorum typo mutuatam esse, recte monet Cl. a
- a MELLEN (a). SIGISMUNDUS namque Archidux & Comes Tyrolis, quem in signandis nummis uncialibus primum fuisse asseruimus (b), similem plane nummum iam tum anno 1486. cudi curavit (c). Tenemus itaque, hunc uncialem in Tyroli cufum fuisse, quod confirmat margo eius extimus, qui notam officinæ, de qua supra iam diximus, manifeste iterum præfert. *M. D. a ROSENTHAL. MELLEN. p. 164.*

Magnam horumce uncialium partem aliquando cufam fuisse necesse est; cum non modo diversorum annorum exempla habeamus, sed & eodem anno 1603. tres formæ nummarie eiusdem typi confectæ fuerint. Ex his duas iam observavit LOCHNERUS (d), quarum altera axioma *Archidux* tribus duntaxat litteris ARH exprimit. Huius formæ nummum etiam vidit Cl. de GUDENUS, eamque omissionem diligenter adnotasse eidem auctori dicitur. Alterum eiusdem anni ectypon, cuius archetypon tam in nummotheca nostra, quam etiam apud Cl. D. a ROSENTHAL. asservatur, in præsentia designari curavimus. Tertium denique ibidem ostenditur, ubi inter cetera hoc discrimen observare licet, quod in adversa leo alio nonnihil situ compareat: lingua præterea haud quamquam, ut in priori, exerta. Pavimentum quoque, cui Ar-

chidux insistit, stellulis confutum est, & in averfa equus brevior contractiorque, ut sic dicam, apparet, ut minutiora cetera omittamus.

Præter hos, alios quoque diversorum annorum enumerat laudatus LOCHNERUS. Nos in nummotheca nostra præter iam adductos sequentes adhuc adservamus. Primus est de anno 1611. cum hoc præcipuo discrimine, quod Archidux in nullo pavimento consistens, calcaribus quoque instructus sit. Scribitur etiam in epigraphe: AV: contractis litteris, itemque ADM: secus ac in hoc præcedenti. Hunc etiam BANAGIA vidit, ut ex eius catalogo MS. sæpius laudato, discimus. Similem recenset LOCHNERUS loco citato.

Alter est anni 1613. cum hac differentia: quod in adversa pavementum pariter omissum sit, atque aream orbis, in modum laureæ efformatus, circumdet. Inscriptio ei, quem hic depingi curavimus, respondet. In averfa vero dorfuale alias quoque tesseras, aut alio saltem ordine collocatas, præfert: ut *tarnias Hungaricas*, leonem *Bohemicum*, aquilam *Tyroloensem*, ac leonem *Habsburgicum* &c. Parmulæ denique, in orbem collocatæ, ovatæ sunt formæ, atque pulcherrime marginatæ. Hunc in curiosorum gratiam supplementis nostris num. XIX. inseruimus.

Habentur etiam eiusdem typi minores nummi, non mi-

S 3 nus

(a) Loc. sæpe cit. p. 167.

(b) Parte I. huius Nummothecæ Proleg. ult.

(c) Conf. laud. MELLEN. p. 155.

(d) Loc. supra cit. p. 130.

MAXIMILIANUS III. ARCHIDUX.

MAXIMILIANUS III. ARCHIDUX. nus eleganter fabrefacti, cuiusmodi in nummothecca nostra tres asservantur. Primus in supplementa nostra ad num. xx. relatus, de anno 1614. quæ nota non supra scutum *Teutonicum*, ut in aliis, sed subtus illud in margine legitur: & in adversa galea dextrum, leo sinistrum latus occupat. In area quoque hinc & inde siglæ c & o observantur, monetarii, ut ad num. x. dicemus, siglæ.

Alter ex argento inauratus, duas drachmas appendens, ad annum 1612. pertinet: in supplementis nostris num. XXI. depictus. In imo aversæ prope scutum *Teutonicum* hinc & inde I & I uncinis inclusum, cernitur, monetarii, ut videtur, signum.

Tertius nota temporis destitutus, at eiusdem ponderis, cum mox sequenti quadruplici Imperiali, seu *Thalero*, maximam partem convenit.

IX.

Differt ternio hic argenteus a præcedenti fere magnitudine tantum. Hic tamen laurea aream ambit, atque in imo numerus anni 1614. adscribitur: epigraphe denique in nonnullis duntaxat litteris variat.

In eadem epigraphe siglas illas MA cum LOCHNERO, qui eundem hunc nummum producit, *Magnus* interpretor: quæ vox respectum habet non tantum ad titulum *Administratores*, sed etiam ad axioma *Magistri*, quod in aliis MAXIMILIANI uncialibus occurrit. Titu-

(a) Conf. tamen LUDEWIG in dem vertei-

Tab. XVII. lus vero *Magni*, seu *Magistri Borussie Administratoris*, Præsidi *Ordinis Teutonici*, seu *Hospitalis S. MARIE Hierosolymitane*, iam circa annum 1229. obvenerat, quo Ordinis Equites e *Palæstina* in *Borussiam* migrarunt, ibique amplissimus terrarum tractus supremo eorum Magistro in præmium navatæ operæ cessit. Is vero seculo XVI. in *Ducatum* abiit, & anno 1657. supremum eiusdem imperium Domus Electoralis Brandenburgica obtinuit (a). Ceterum *supremi Ordinis Præsidi* se non raro scripserunt: *Ordinis Teutonici per Germaniam & Italiam Magistros*, quo titulo, ut postea videbimus, & ipse Archidux noster usus fuit. *M. S. B. ar. deau. pond. 3. unc. LOCHN. ad an. 1742. eiusd. pond. & M. BUOL. ar. pond. 1. unc.*

Præter hos argenteos etiam aureos eiusdem typi & moduli signari fecit MAXIMILIANUS. Eiusmodi insignem non ita pridem nobiscum communicavit Reverendiss. & Ampl. D. PHILIPPUS IACOBUS Abbas S. PETRI, ponderis septem ducatorum, de anno 1610. qui præ ceteris iam adductis, id singulare habet, quod pallium Archiducis opere phrygio splendidissime textum appareat, & in aversa crux *Ordinis Teutonici*, quam alias ex auro constare ex MELLENIUS statim docebimus, in campo quoque aureo, cum albus esse deberet, exarata sit. Eum proinde supplementis nostris num. XXII. merito lubentes inseri curavimus.

X.

digten Preußen.

Tab.
XVIII

X.

MAXIMILIANVS: D ei G. ra-
tia ARC: hidux AV: stria DVX:
BVR: gundia STIR: ie CARN (Ca-
rinhia); nam in postica tituli
ita continuantur: ET: CARN:
iola MAG: nus PRVSS: ie ADMI:
nistrator COMES: H: absburgi
ET: TIROLIS. Protome Ar-
chiducis armata, cum pallio
focali crispo & tessera *Ordinis
Teutonici* ornata, cum barba,
accisis crinibus, inoperto capi-
te, sinistrorsum verso; addita
hinc inde æra Christiana 1615.
In segmento sub axilla siglæ ar-
tificis, uncinis inclusæ c o.

In averfa præter iam recita-
tos titulos cernitur scutum qua-
dripartitum, imposito pileo Ar-
chiducali. I. quadrans tæniæ
Hungaricas, II. leonem *Bohemi-
cum*, III. iunctas parmulas *Au-
stria & Burgundia*, IV. aquilam
Tyrolensem cum leone *Habs-
burgico* sistit: quadrifidam hanc
scuti sectionem efformat crux, to-
ti superimposita, quæ est *Ordinis
Teutonici* ac *supremi* eius
Magistri symbolum.

Crucem istam paucis, sed
erudite exponit Cl. a MELLE.
(a), cuius verba iuvat huc ad-
ferre: „Hæc olim *nigra* tantum
„ *crux* fuit, *albo* pallio vel
„ scuto argenteo impressa, ex
„ quo COELESTINUS III. Papa
„ Ordinem istum an. 1192.
„ confirmavit; sed postea lo-
„ ANNES Rex Hierosolymitanus
„ *nigræ* illi cruci superinduxit
„ *auream*, cuius extrema LU-
„ DOVICUS IX. Gallia Rex, e
„ Palæstina redux, quatuor liliis

(a) Loc. cit. p. 169.

„ eiusdem metalli ornavit. Scu-
„ tum vero medium, quod a-
„ *quilam nigram in campo aureo*
„ expansam præfert, FRIDERI-
„ CUS II. Imp. addidit. „ His
addi possunt dicta a nobis to-
mo I. Monument. (b) MELL. b
p. 168. *M. S. B. ar. pond. 1.*
unc.

Alius a nobis pene omif-
sus in eadem nummotheca af-
servatur, de anno 1613. quæ
nota sub brachio Principis dex-
tro legenda. In eo VOX CA-
RINT. emendate scribitur. Id
præterea singulare habet, quod
area utriusque partis corona lau-
rea cincta sit. Eum proinde
haud omittendum, quin po-
tius in supplementis nostris num.
XXIII. exhibendum duximus.

XI.

Adversa fere ut numero
præcedenti, nisi quod æra Chri-
stiana 1617. non in medio um-
bonis, sed in segmento com-
pareat, & Archidux hic squam-
meum thoracem gerat, supra
dextrum humerum medio leo-
nis capite ornatum.

Postica quoque priori con-
formis est, sed scutum maius
maiori studio elaboratum hic si-
stitur, additæque ei sunt ad la-
tera parmula, pileo Archidu-
cali tectæ, hinc insignia *Alsa-
tia*, inde Comitatus *Pherretarum*
præferentes, quamobrem
tituli pariter in fine perigraphes
variant; cum non, uti in an-
tecedenti nummo factum, se
Comitem Habsburgi & Tyrolis
nominat; sed scribitur: LAND:
*gravius ALS: atia CO: mes FERRE-
tanus*

(b) P. 143. §. xxxii.

MAXIMILIANUS. III. ARCHIDUX. *tanus*, ut scilicet tituli prædictis parmulis respondeant. *M. S. B. ar. pond. 1. unc.*

Insignis est eiusdem typi binio argenteus, nunc in eodem museo nostro asservatus, quem ut sicco vestigio prætereamus, a nobis impetrare haud potuimus. Eius designatio videatur in sæpe memoratis supplementis num. XXIV.

XII.

Uncialis hic per omnia similis illi, quem supra num. X. exhibuimus, quin ab eodem artifice, qui siglas suas *c o.* hic repetit, percussus; sed triennio post, ipso scilicet emortuali Archiducis anno, in aduersa expresso.

Monuit quidem LILIENTHALIUS, unciales MAXIMILIANI numero anni 1618. notatos, falsis & supposititiis adscribendos. Sed cum duo eiusdem anni exempla, quorum alterum hic oculis subiicimus, alterum autem præcedenti, excepta nota chronologica, quæ tamen similiter sub brachio Archiducis dextro sita est, respondet, in nummotheca nostra ostendantur, quæ omnes authenticæ notas præferunt: non videmus, qua ratione *suspecti* dici possint. Quocirca tamen non negabimus, aliquos saltem ab impostoribus adulteratos seu suppositos fuisse, quod tamen an reuera factum fuerit, nec ne? nos equidem latet. *M. S. B. ar. pond. 1. unc.*

XIII.

MAX: imilianus D: ei G: ratia
ARCH: idux AVST: rie DVX:

BVR: gundia MAG: nus PRVSS: ie
ADMINISTRATOR. Epigraphe hæc in averfa ita continuatur: ET. ORDI. nis TEVTO. nici PER. GER. maniam ITA: liam MAGIS: ter COM: es HAB: sburgi ET: TIROLIS. Protome Archiducis cataphracti, tessera *Ordinis Teutonici* & focali crispato ornatu, inoperto capite, & accisis pro more crinibus, dextram faciei partem obvertens.

Tab. XVIII.

In averfa scutum, galero Archiducali tectum, quindecim omnino laterculos continet, cruce *Ordinis Teutonici* denuo distinctos. Supremo loco scuti hinc leo *Bohemicus*, illinc *tanix Hungarica* occurrunt: his substant longa serie *Carinthie, Styrie, Burgundia, Austria nova Legionis, & Castelle* symbola. In inferiori parte scuti sequuntur parmulae hoc ordine: *Goritia, Tyrolis, Kyburgi & Alsatia*: his inferuntur parmulae triquetrae Comitatus *Habsburgensis & Pherretani*. Pedem clypei occupant quinque aves, quas *veteris Austria* dicunt tesseram.

Nummum hunc, quem ob defectum notarum chronologicarum ultimo loco inter unciales damus, merito suo, cum ob titulorum & parmularum pluralitatem, tum ob concinnitatem & elegantiam, ceteris anteferre potuissimus, non in *Tyrolis*, sed in *Bohemia* percussum existimamus; propterea quod in scuto averfae partis, insignia *Bohemica*, præter morem, *Hungaricis* anteposita esse animadvertimus. *M. S. B. ar. unc. 1. ap. MELL. p. 170.*

Pro

Tab. XVIII.

a Pro coronide addimus Grossum Tyrolensem, ex recens Grossorum Scrinii eductum (a), atque in supplementis nostris num. xxv. repetitum.

Eius aduersa effigiem Archiducis pectore tenus exhibet, tessera aurei velleris conspicuam, capite nudo ad laevam conuerso, adiecta epigraphe: *MAXIMILI. anus D. ei G. ratia ARCH. idux AV: stria DVX BVR: gundia MAG: isterii* (sequitur epigraphe auersæ) *PRVSS: ici ADMI: nistrator COMES: HAB: sbur- gi ET: TIRO lis.*

Tria scuta colligata, tesseras *Tyrolensem* (quæ primo loco posita, nummum ea in provincia cusum fuisse indicat) *Austriacam & Burgundicam* referentia. Superne in margine numerus arabicus 3. nota valoris est, & in aduersa siglæ c. & o. sub brachio Principis posita, monetarii esse videntur.

Suspiciendus est hic nummus ob id; quod Archiducem cum aureo vellere representet, ut qui in ceteris omnibus cum Ordinis Teutonici tessera apparet.

Reliquum iam est, ut nummum quoque *ELISABETHÆ*,

Sororis *MAXIMILIANI*, Franciæ Reginae, in medium proferamus. Hunc dabimus tali forma, quali in tabulis *HERÆI* reperimus, id est, typis magnitudine diversis, sed additis ad æqualitatem efficiendam orbibus; ut ex aduersis duorum nummorum, protomæ mariti & uxoris conspici queant.

XIV.

CAROLO NONO REGI PISSIMO. Protome Regis Galliarum, veterum more armata, cum pallio, capite laureato, accisis crinibus, dextrorsum verso.

ELIZABET. a D. ei G. ratia FRANCORVM REGINA. Protome Reginae, pro more seculi comptæ, focali & cimeliis ornata. *T. H.*

Alius item huius Reginae nummus, maximi moduli, cuius fuit, cum illa mortuo marito an. 1582. die v. Martii fundamentum templi Regalis monasterii, Ordinis S. *CLARÆ*, Vindobonæ poni iussit; sed quia idem nummi typus in literis foundationis eiusdem monasterii sigilli loco ex auro repetitus fuit, eius delineationem ad cetera eiusdem monumenta sepulcralia reservavimus.

CAROLUS ARCHIDUX. LINEÆ STYRENSIS SATOR.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

CAROLUS FERDINANDI I. Imp. filius, quarto loco natus, in hanc lucem anno 1540. die III Iunii venit. Ab Historicis Styrensis, seu Gracensis audit; eo quod Styria, Carinthia, Carniola & Goritia Dominus (4. 10. 12.) stabilem Græcii in Styria sedem fixerit.

TOM. II. P. II.

T

Prin-

(a) Suppl. I. tab xvi, n. 168, p. 164.

MAXIMI-
LIANUS
III. AR-
CHIDUX.

CAROLUS AR-
CHIDUX.
Tab. XIX.

CARO-
LVS AR-
CHIDUX.

Princeps erat pius, iustus, moderatus, varioque virtutum genere ornatus, atque litteris etiam probe excultus. Is anno 1568. a MAXIMILIANO II. Imp. ac fratre, in Hispaniam ad PHILIPPUM II. Regem missus (3.), rem suam strenue iuxta ac prudenter, licet non pari felicitate, executus est. Hinc anno infecuto redux in patriam (4. 6.) non multo post, id est: anno 1571. MARIAM, ALBERTI V. Ducis Bavarix filiam, matrimonio sibi copulavit: ex qua *multa regia prole* beatus (7.) quindecim nimirum liberorum pater, atque adeo lineæ *Styrensis*, heu! ultimæ, fator & propagator extitit.

Tab.
XVIII.

Belli non minus, quam pacis artibus instructus, contra Christiani nominis hostem nonnunquam in expeditionem ivit, atque inprimis anno 1584. fines suos contra eorundem invasionem egregie tutatus est (5).

Obiit anno 1590. die VII. Iulii: cum vixisset annos quinquaginta. Familiarsymbolum: AVDACES FORTVNA IVVAT (1-5.) in tenera iuventute adscitum (1.) per reliquum vitæ tempus constanter frequentavit.

Nummi eius usuales tam ex auro, (11-13.) quam ex argento (10. 14. 15.) in Styria, potissimum autem in Carinthia cusi sunt. Ex uncialibus unicum (10.) eumque a MELLENIΟ mutuatum, producimus: non dubii plures tam huius, quam omnis generis alios, in museis instructoribus reperiundos. KHEVENHILLER *Conterf. tom. I. p. 4. ANDRIAN. alii.*

NUMMI MNEMONICI

ET

ICONICI.

I.

Tab. XIX. CAROLVS. ARCHIDVX. AVST: *ria* AETA: *tis* SVAE. 14. ANNO SALV: *tis* 1553. Protome Archiducis, iuvenili facie, veste, pro more seculi incisa, induti. Collare insuper gerit crispum, caputque pileolo cristato obtectum, & dextrorsum conversum est.

In postica figura muliebris tunicata & succincta, globo alato in medio mari insistentis, velum, vento inflatum, expandit. In recessu ædium atque arborum facies. Additur in

marginem lemma de VIRGILIO (a) a desumptum: FORTVNA. AVDACES. IVVAT. quod tamen apud eundem, metri causa, paullo aliter, nimirum ut infra num. III. legitur. *Audaces* dicit, id est *fidentes*.

Notæ anni ætatis & anni salutis in nummo hoc iunctim adpositæ, sibi recte constant, ut ex dictis patet.

De occasione eiusdem non tam proclive est dicere. Id unum tamen, quod inde addiscimus, singulare est: quod Archidux veniam ætatis nondum consecutus, regnantium ad instar, symbolum iam assumpserit, in tota reliqua deinceps vita haud amplius dimittendum.

De

(4) *Æncid. x. 284.*